

Gemi Acentelerini Konu Alan Çalışmaların Bilimsel Haritalama Yöntemi ile Analizi

Analysis of Studies on Ship Agents with Scientific Mapping Method

Murat YORULMAZ

Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi,
Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Bölümü,
murat.yorulmaz@kocaeli.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-5736-9146>

Makale Başvuru Tarihi: 19.07.2024

Makale Kabul Tarihi: 31.12.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Faruk KÖSEOĞLU

Y.L. Öğr., Kocaeli Üniversitesi, SBE,
Denizcilik İşletmeleri Yönetimi A.B.D.,
235297008@kocaeli.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-3529-9618>

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Denizcilik,
Gemi Acenteleri,
Gemi Acenteliği,
Bibliyometrik Analiz,
Bilimsel Haritalama,

Denizcilik sektöründe aracı kurumlar olarak faaliyet göstermekte olan birçok gemi acente işletmesinin bulunması ve bu gemi acentelerinin armatörler/kiracılar/operatörler ile olan hukuki bağı ve ayrıca gemi acentelerinin üçüncü taraflarla olan ilişkileri de dikkate alındığında uluslararası ticarete gemi acentelik faaliyetlerinin önemi gözler önüne serilmektedir. Bu doğrultuda çalışmada, 'gemi acenteleri' ile alakalı literatürde yapılmış olan çalışmaların etkinliğini analiz etmek, mevcut durumu ortaya koymak ve gelecekteki araştırmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu kapsamda, Web of Science (WoS) veri tabanından elde edilen, gemi acenteleri ile ilgili veriler, bilimsel haritalama metodu kullanılarak analiz edilmiş ve bibliyometrik ağ kümeleri VOSviewer (Version 1.6.20) analitik aracı ile haritalandırılmıştır. WoS (ESCI, CPCI-S, SCI-E, SSCI, CPCI-CCH ve A&HCI) atıf dizinlerindeki çalışmaların tarandığı uluslararası bibliyometrik bir veri tabanıdır. WoS veri tabanında yapılan inceleme neticesinde 1981-2024 yılları arasında yayınlanmış 36 makale, 16 bildiri, 1 kitap bölümü ve 1 erken erişim olmak üzere toplam 54 çalışma bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışma, bu alanda yapılan ilk çalışma olması nedeniyle literatüre katkı yapmaktadır.

ABSTRACT

Keywords:

Maritime,
Ship Agencies,
Shipping Agency,
Bibliometric Analysis,
Scientific Mapping,

It's clear how important ship agency activities are in international trade when you look at how many companies act as middlemen in the maritime industry and the legal ties they have with shipowners, charterers, and operators, as well as their relationships with other companies. In this direction, the study aims to analyse the effectiveness of the studies on "ship agencies" in the literature, to reveal the current situation, and to contribute to future research. In this case, the scientific mapping method was used to look at ship agency data from the Web of Science (WoS) database, and the VOSviewer (Version 1.6.20) analytical tool was used to map bibliometric network clusters. WoS (ESCI, CPCI-S, SCI-E, SSCI, CPCI-CCH and A&HCI) is an international bibliometric database where studies in citation indexes are scanned. To simplify sentence you can write it with: The sample for this study is made up of 54 studies published between 1981 and 2024 and found in the WoS database. In addition, this study contributes to the literature as it is the first study in this field.

Önerilen Alıntı (Suggested Citation): YORULMAZ, Murat ve KÖSEOĞLU, Faruk (2024), "Gemi Acentelerini Konu Alan Çalışmaların Bilimsel Haritalama Yöntemi ile Analizi", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, S.7(4), ss.988-1000, Doi: <https://doi.org/10.33712/mana.1519353>

1. GİRİŞ

Deniz taşımacılığı hayatımızın bir parçası olup, ülkelerin gelişiminde ve ekonomik kalkınmada çok önemli bir yere sahiptir. Deniz ticaretinin başlangıcı bundan binlerce yıl öncesine dayanmakta olup, 19. yüzyıl sonrası meydana gelen küresel nüfus artışı ve teknolojik gelişmeler tüm süreçlerin hızlanmasına sebep olmuştur (Esmer, 2020). Dünyanın 4/3'ünün sularla kaplı olması ve hacimsel olarak çok büyük yüklerin ekonomik açıdan düşük maliyet ile taşınabilmesi deniz taşımacılığının öneminin günden güne artmasına neden olmuştur (Yorulmaz, 2009). Taşımacılık türleri içerisinde en çok kullanılan tür olan denizyolu taşımacılığı, küresel taşımacılığının büyük çoğunluğunu gerçekleştirmektedir.

Gemi acentelik mesleği ise deniz taşımacılığı kadar eski olmamakla birlikte 14. yüzyıl sonları, 15. yüzyıl başları gibi sektördeki yerini almış olup, deniz ticareti için hayati önem taşımaktadır. Sektörde çok fazla farklı tipte gemi ve yük bulunması sebebiyle, şirketlerin bütün yükünü kendisinin taşıması ya da kendi gemi filosunu oluşturması gibi bir durum söz konusu değildir. Bu sebeple, işletmelerin nakliye taleplerini karşılamaya yardımcı olacak gemi acentelerinin bulunması sektörel açıdan büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla gemi acenteleri işletmelere tüm taşımacılık ihtiyaçları için yardımcı olan bir şirket olarak karşımıza çıkmaktadır (Yorulmaz ve Feyzioğlu, 2023). Gemi acenteleri müşterisi olan armatör/kiracı/işletmeci/operatör veya gemi kaptanlarının talep ve ihtiyaçlarını karşılayan, bunlar adına resmi ve özel otoritelerde iş ve işlemler yapan gemi acenteleri, müşteri memnuniyetini ön planda tutarak, deniz ulaştırmasında taşıma süreçlerinin düzenlenmesi, operasyonların verimli, etkin ve hızlı bir şekilde yürütülmesi, gerekli dokümantasyon ya da formalitelerin organize ve icra edilmesi ile birlikte uluslararası ticaretin desteklenmesi gibi hususlardan da ayrıca sorumludur. Belirtilen sorumluluklarından da anlaşılacağı üzere gemi acenteleri, deniz taşımacılığının en güvenli, en hızlı ve en ekonomik şekilde yürütülmesi noktasında kilit bir rol oynamaktadır.

Gemi acentelerinin belirtilen görev ve sorumluluklarını yerine getirirken dikkate aldıkları mevzuatın, geniş kapsamlı ve dağınık olduğu gerçeğini göz önüne aldığımızda, gemi acenteliği pek çok alanda uzmanlaşmayı gerektiren önemli bir meslek dalı olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelikkaya, 2006). Gemi acenteleri ile alakalı sektörün sorunlarını çözmeye yönelik yapılan bilimsel çalışmalar, gemi acenteleri için yol gösterici olmaktadır. Gemi acenteliği, uluslararası lojistik ve tedarik zincirinin önemli bir parçasıdır. Dolayısıyla gemi acenteliğini konu alan bilimsel çalışmalar, bu sürecin optimize edilmesi, ekonomik ve ticari etkilerinin anlaşılması açısından önemlidir. Bu kapsamda araştırmada, gemi acenteleri ile alakalı olarak literatürde yapılmış olan çalışmaların detaylı bir şekilde incelenmesi ve muhtelif parametrelerle mukayese edilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple araştırmada amaca en uygun yöntem olarak "*bilimsel haritalama*" yöntemi seçilmiştir. Yöntem bölümünde bilimsel haritalama hakkında detaylı bilgiler verilmiş ve bu bilgiler ışığında, bir Clarivate Analytics şirketi olan Web of Science (WoS) veri tabanında bulunan ve 1981-2024 yılları arasında yayınlanmış olan 54 çalışmadan bilimsel haritalama metodu ile elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Denizcilik alanında; gemi insanlarını (Yorulmaz ve Canbaz, 2023), örgütsel davranışı konularını (Yorulmaz vd., 2022), kurumsal sosyal sorumluluğu (Kaya Özbağ ve Hazar, 2021), emniyeti (Yorulmaz ve Avcı, 2022), iş sağlığı ve güvenliğini (Yorulmaz ve Güven, 2022), konteyner taşımacılığı alanında yapılmış lisansüstü tezleri (Öçal, 2023), liman işletmeciliği alanında yapılmış lisansüstü tezleri (Yorulmaz ve Baykan, 2022), konteyner limanları ile ilgili yapılmış çalışmaları (Akdamar ve Yaş, 2020; Danacı Ünal, 2023), akıllı limanları (Sanrı, 2022), iş yükü çalışmalarını (Arslan ve Parker, 2023), dijitalleşmeyi (Yorulmaz ve Derici, 2024), deniz kadastrounu (Akdeniz ve İnam, 2024a), yapay zeka uygulamalarını (Aylak, 2022), deniz gücü yönetiminin önemini (Durmuş, 2023), deniz taşımacılığı üzerine yapılan çalışmaları (Oğuz, 2024), COVID-19'un deniz lojistiği ve limanlar üzerindeki etkisini (Saral ve Sanrı, 2022), denizel mekânsal planlama kavramını (Akdeniz ve İnam, 2024b) konu alan bibliyometrik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bunlarla birlikte gemi acenteleri ile ilgili olarak ulusal literatürde yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizine (Yorulmaz ve Feyzioğlu, 2023) yönelik sadece bir çalışmaya rastlanılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın uluslararası literatürü ele alması nedeniyle literatüre katkı yapması beklenmektedir.

2. KAVRAMSAL BOYUT: GEMİ ACENTE LİĞİ

Denizcilik sektöründe faaliyet göstermekte olan birçok gemi acente işletmesinin bulunması ve bu gemi acentelerinin armatörler/kiracılar/operatörler ile olan hukuki bağı ayrıca gemi acentelerinin üçüncü taraflarla olan ilişkileri dikkate alındığında gemi acentelik mesleğinin önemi gözler önüne serilmektedir (Gençer, 2020). Bu bölümde gemi acentelik mesleği ile ilgili detaylara yer verilmiştir. Gemi acenteleri ile ilgili yasal

düzenlemeler 2001 yılından bu yana yönetmeliklerle düzenlenmektedir. Ancak kısa zaman içerisinde çok sayıda yönetmelik yürürlüğe konulmuş ve bu yönetmeliklerde kısa zaman içerisinde çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Gemi acenteleri ile alakalı olarak hazırlanan yönetmeliklerin kronolojik sıralaması aşağıdaki gibidir (Kara, 2013);

- 2001 tarihli Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik,
- 2001 tarihli Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,
- 2005 tarihli Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik,
- 2005 tarihli Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik,
- 2011 tarihli Gemi Acenteleri Yönetmeliği,
- 2011 tarihli Gemi Acenteleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik,
- 2012 tarihli “Gemi Acenteleri Yönetmeliği.

Gemi acenteliği ile ilgili esaslar, yasal koşullar ve mevzuat hükümleri en son 05.03.2012 tarih ve 28224 sayılı ile resmî gazetede “*Gemi Acenteleri Yönetmeliği*” adı altında yayınlanmıştır. İlgili yönetmelikte yapılan tanıma göre gemi acentesi;

“Yaptıkları anlaşmalarla gemi sahibi gerçek veya tüzel kişiler ile kaptan, işleten veya gemi kiralayanın nam ve hesabına hareket eden ve üçüncü kişi ve kuruluşlara karşı bunların haklarını koruyan, bu çerçevede yaptıkları iş ve işlemlerde kendi kusurları dışında sorumlu tutulamayan, anlaşmadaki kişi veya kuruluştur”

İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz bölgeleri Deniz Ticaret Odası tarafından yapılan diğer bir tanıma göre ise gemi acentesi (İMEAK DTO, 2024);

“Gemi acenteleri: yaptıkları anlaşmalarla gemi sahibi, kaptan, işleten veya gemi kiralayanı nam ve hesabına hareket eden ve üçüncü kişi ve kuruluşlara karşı bu kişilerin tayin edilen bölge içinde haklarını koruyan, temsil eden, anlaşmadaki yükümlülüklerini yerine getiren, karşılığında ücret alan, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı’ndan aldıkları gemi acenteliği yetki belgesi ile faaliyet gösteren kişi veya kuruluştur.”

Tanımdan da anlaşılacağı üzere bir gemi acente işletmesi kurabilmek için ilgili bakanlıktan “*gemi acenteliği yetki belgesi*” alınması gerekmektedir. Aynı zamanda gemi acente işletmelerinde görev yapacak olan gemi acente çalışanlarının da haiz olması gereken hususlar ilgili yönetmelikte belirtilmiştir.

Sektördeki gelişim, değişim ve dönüşümlere paralel olarak gemi acentelik hizmetleri de gelişmiş ve kendi içerisinde farklılaşmıştır. Gençler (2020), genel anlamda gemi acentelerini odaklandıkları hizmetler açısından altı başlıkta sınıflandırmış olup, bunlar aşağıdaki gibidir;

- **Liman Acentesi:** Armatör/kiracı adına hareket ederek, geminin limana varışından limandan kalkışına kadarki tüm ihtiyaçlarını organize eden acente türüdür.
- **Kiracı Acentesi:** Kiralama sözleşmesine göre kiracı tarafından atanan ve liman acenteliği hizmeti de veren acente türüdür.
- **Koruyucu Acente:** Navlun sözleşmesine istinaden kiracı tarafından atanan acentenin yerine donatanın kendi nam ve hesabına o limanda atadığı acente türüdür.
- **Yük/Rezervasyon Acentesi:** Asıl amacı gemiye yük bulmak olan acentelik türü olup tarifeli ve dökme denizyolu taşımacılığı sektöründe faaliyet göstermektedir.
- **Ana ve Alt Acente:** Genel acente olarak da adlandırılan ana acenteler üçüncü kişi veya işletmelerle armatör adına hizmet sağlar. Alt acente ise, tali acente olarak da adlandırılmakta olup genel acentenin ofisinin bulunmadığı bölge veya limanda o bölge veya limana gelecek olan bir gemiye hizmet vermek için genel acente tarafından atanan acentedir (Deveci ve Çetin, 2013).
- **Tarifeli Gemi Acenteliği:** Bu acentelik türünde tarifeli hat taşımacılığı yapan armatör ile yerel acente arasında imzalanan uzun vadeli bir sözleşme söz konusudur ve yukarıda belirtilen tüm acentelik hizmetlerini kapsadığı vurgulanabilir.

Gemi acentelerini görev ve sorumlulukları açısından incelediğimizde, Yorulmaz ve Feyzioğlu (2023), gemilere yönelik vermiş oldukları hizmetler açısından gemi acentelerini beş ana başlık altında toplamıştır. Bunlar;

- Gemi acentelik teklifi ve resmi olarak atanma aşaması,
- Geminin limana varışında önce yapılması gereken bildirimler,
- Geminin demir yerine veya limana vardığında yapılması gereken iş ve işlemler,
- Geminin limana yanaştıktan sonra yapılması gereken iş ve işlemler,
- Geminin kalkış ve gidiş işlemleridir.

Yukarıda belirtilen işlemlerin yanı sıra gemi acenteleri; kendilerinden talep edilmesi durumunda gemilerin yağ, yakıt, tatlı su, yedek parça, kumanya, malzeme gibi ikmalleri ile personel değişikliği, kaptan avansı vb. ihtiyaçlarını da organize ederler.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada, WoS veri tabanından elde edilen veriler, bibliyometrik analiz yöntemi olan bilimsel haritalama metodu kullanılarak analiz edilmiş ve bibliyometrik ağ kümeleri, sağlamış olduğu kullanım kolaylığı sebebi ile VOSviewer (Version 1.6.20) analitik aracı ile haritalandırılmıştır.

Dünyanın en eski ve en çok kullanılan veri tabanı olan WoS, (*ESCI, CPCI-S, SCI-E, SSCI, CPCI-CCH ve A&HCI*) atıf dizinlerindeki dergilerin tarandığı uluslararası bibliyometrik bir veri tabanı olup, sosyal bilimler alanında yapılmış olan çok sayıda çalışmayı içermektedir. Çalışmamızda WoS veri tabanının seçilmesinin sebebi, bibliyometrik analiz için ihtiyacımız olan verileri kolaylıkla derleyen, bilimsel alanda kabul gören ve sıklıkla kullanılan bir veri tabanı olmasıdır (Yang vd., 2013; Braun vd., 2000). Veri tabanına kolay erişim sağlaması, veri tabanında taraması yapılan dergilerin etki faktörleri ile alanı yönlendirme yeteneği, bibliyometrik analizlerin yapılmasında başvuru yazılım programlarına uygun dosya tipinde veri indirebilme imkânı, bibliyometrik analizde araştırmanın amacına ve araştırma sorularına cevap verebilecek yazılım programına göre istenen veriyi filtreleyebilme özelliği de bu tercihin diğer önemli sebeplerindendir (Gürler, 2021).

Bibliyometrik analiz, araştırma alanının mevcut durumu ile gelişimini analiz etmeye ve görselleştirmeye imkân tanınması sebebiyle araştırma alanını daha iyi anlamamızı sağlar (Liao vd., 2018). Diğer bir ifadeyle akademik alanda yayımlanmış olan akademik çalışmaların; konu, yayın yılı, atıf oranları gibi özelliklerini inceleyip düzenledikten sonra güncellik ve güvenilirlik analizlerinin yapılarak istenilen bulgulara ulaşabilmemize imkân sunar (Yorulmaz ve Feyzioğlu, 2023).

Bibliyometrik yöntem çeşidi olan “*bilimsel haritalama*” oldukça yeni bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. “*Bibliyometrik haritalama*” olarak da adlandırılan bu metod; disiplinler, alanlar, dokümanlar, uzmanlıklar ve yazarlar arasındaki ilişkileri görmemize yardımcı olan uzaysal bir temsil olarak ifade edilebilmektedir (Demir ve Erigüç, 2018). Bilimsel haritalama analizi, anahtar kelimeler kullanılarak (*ülke, yayın, yazar vb.*) yaygın bir şekilde kullanılmaktadır ve geniş bir uygulama alanına sahiptir (Small, 1999). Bilimsel haritalama analizi için piyasada çok sayıda yazılım bulunmaktadır. VOSviewer, Science of science Tool, In-spire, CoPalRed, CiteSpace II, VantagePoint, Ucinet, Gephi, Pajek, Cytoscape bu yazılımlardan bazılarıdır (Cobo vd., 2012). Bu araştırmada daha önce belirtildiği üzere VOSviewer (Version 1.6.20) programı kullanılmıştır. VOSviewer, Hollanda da bulunan Leiden Üniversitesi’nden Nees Jan van Eck ile Ludo Waltman’ın geliştirdiği bir tür bilimsel haritalama analiz yazılımıdır (Şimşir, 2021). Arama yöntemi olarak “*ship agent*” or “*ship agency*” or “*shipping agency*” or “*shipping agencies*” or “*maritime agency*” or “*maritime agencies*” kelimeleri “*topic (konu)*” şeklinde 1975-2024 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Konu şeklinde yapılan arama, ilgi terimlerin makale başlığında, özetinde veya anahtar kelimelerde yer aldığı anlamını taşımaktadır. Bu koşul, arama sonuçlarının sağlamlığını garanti etmeye yardımcı olmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Belirtilen arama kelimeleri ile WoS veri tabanında yapılan araştırma neticesinde 1981-2024 yılları arasında yayımlanmış olan 36 makale, 16 bildiri, 1 kitap bölümü ve 1 erken erişim olmak üzere toplam 54 çalışma bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu çalışmalardan 50’si İngilizce dilinde, 3’ü Almanca dilinde ve 1’i Hırvatça dilinde yapıldığı tespit edilmiştir. Çalışmalarda yapılmış olan bibliyometrik analiz sonucuna göre elde

edilen bulgular aşağıdaki gibidir. Belirtilen arama kelimeleri ile WoS veri tabanında yapılan arama sonucunda, çalışmaların yıllar bazında sayısal dağılımı incelenerek Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmaların Yıllar Bazında Sayısal Dağılımı.

Sıra No	Yayın Yılı	Yayın Sayısı	%
1	2024	1	1,85%
2	2023	5	9,26%
3	2022	5	9,26%
4	2021	5	9,26%
5	2020	5	9,26%
6	2019	1	1,85%
7	2018	3	5,56%
8	2017	4	7,41%
9	2016	4	7,41%
10	2014	5	9,26%
11	2013	1	1,85%
12	2012	1	1,85%
13	2011	2	3,70%
14	2010	2	3,70%
15	2008	2	3,70%
16	2007	1	1,85%
17	2006	1	1,85%
18	2005	1	1,85%
19	2000	1	1,85%
20	1999	1	1,85%
21	1997	1	1,85%
22	1989	1	1,85%
23	1981	1	1,85%

Kaynak: WoS’tan Elde Edilen Veriler Kullanılarak Yazarlar Tarafından Oluşturulmuştur.

Yıllar bazında incelediğimizde, bir yıl içerisinde en fazla 5 çalışma yapıldığı ve bu yılların 2023, 2022, 2021, 2020 ve 2014 yılları olduğu görülmektedir. Son 10 yılda yapılan çalışma sayısı toplam çalışma sayısının yüzde 70,37’sini oluşturmaktadır.

Belirtilen arama kelimeleri ile WoS veri tabanında yapılan arama sonucunda çalışmaların kategoriler bazında sayısal dağılımı incelenerek Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışmaların Kategoriler Bazında Sayısal Dağılımı.

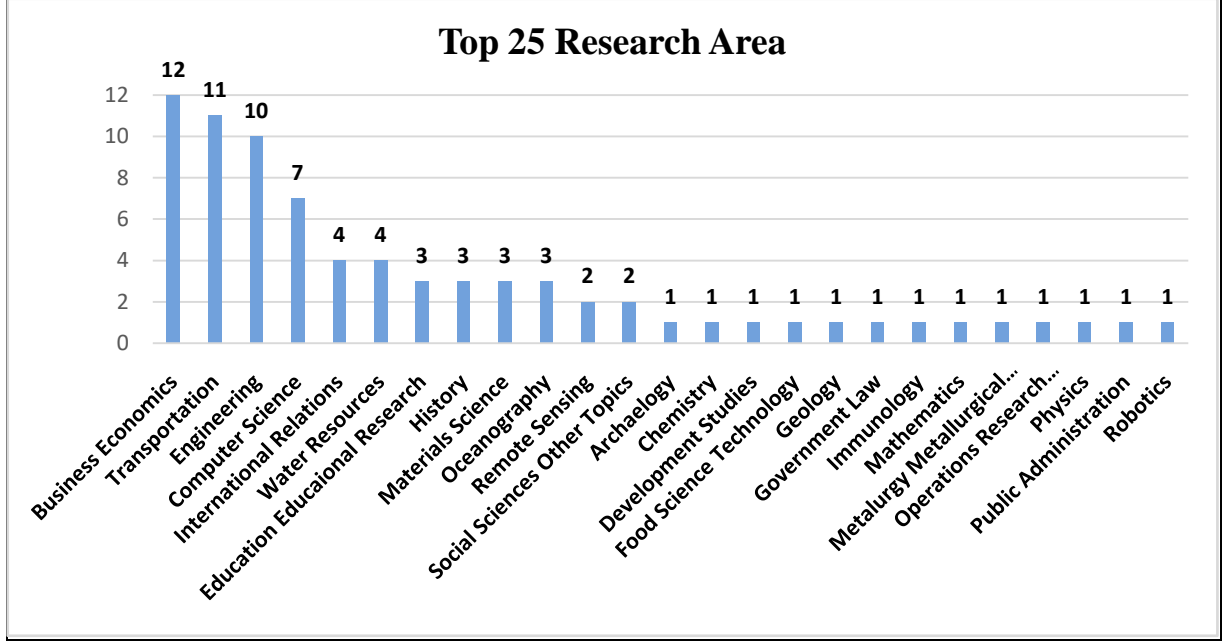
Sıra No	Kategoriler	Yayın Sayısı	%
1	ESCI	19	35,19%
2	CPCI	12	22,22%
3	SCI-E	10	18,52%
4	SSCI	8	14,81%
5	CPCI-SSH	4	7,41%
6	A&HCI	1	1,85%

Kaynak: WoS’tan Elde Edilen Veriler Kullanılarak Yazarlar Tarafından Oluşturulmuştur.

Çalışmalara kategoriler bazında baktığımızda ise birinci sırada Emerging Sources Citation Index (ESCI) türünde 19 yayın, ikinci sırada Conference Proceedings Citation Index (CPCI) türünde 12 yayın, üçüncü sırada Science Citation Index Expanded (SCI-E) türünde 10 yayın, dördüncü sırada Social Sciences Citation Index (SSCI) türünde 8 yayın, beşinci sırada Conference Proceedings Citation Index – Social Science & Humanities (CPCI-SSH) türünde 4 yayın ve altıncı sırada Arts & Humanities Citation Index (A&HCI) türünde 1 yayın yapıldığı görülmektedir. Buna istinaden ESCI ve CPCI türünde yapılmış olan çalışmalar, yüzde 57,41’lik oran ile toplam çalışmaların yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

Elde edilen veriler “*gemi acentelerini*” konu alan çalışmaların, birbirinden farklı araştırma alanlarında yapılmış olduğunu göstermektedir. Şekil 1 incelediğinde konu ile alakalı çalışmaların en çok işletme/ekonomi alanında yapıldığını bunu da sırasıyla ulaştırma, mühendislik ve bilgisayar bilimleri alanlarının takip ettiğini söylemek mümkündür. Bu dört alanda yapılmış olan çalışmalar, tüm çalışmaların büyük bir kısmını oluşturmakta olup, ‘gemi acenteleri’ eğitim, tarih, malzeme bilimi, denizbilim, arkeoloji, kimya, gibi farklı disiplinlerdeki çalışmalara da konu olmaktadır.

Şekil 1. Çalışmaların Araştırma Alanına Göre Sayısal Dağılımı

Kaynak: WoS'tan Elde Edilen Veriler Kullanılarak Yazarlar Tarafından Oluşturulmuştur.

Belirtilen arama kelimeleri ile WoS veri tabanında yapılan arama sonucunda çalışmaların ülkeler bazında sayısal dağılımı incelenerek Şekil 2'deki haritada sunulmuştur.

Şekil 2. Çalışmaların Ülkeler Bazında Sayısal Dağılımı

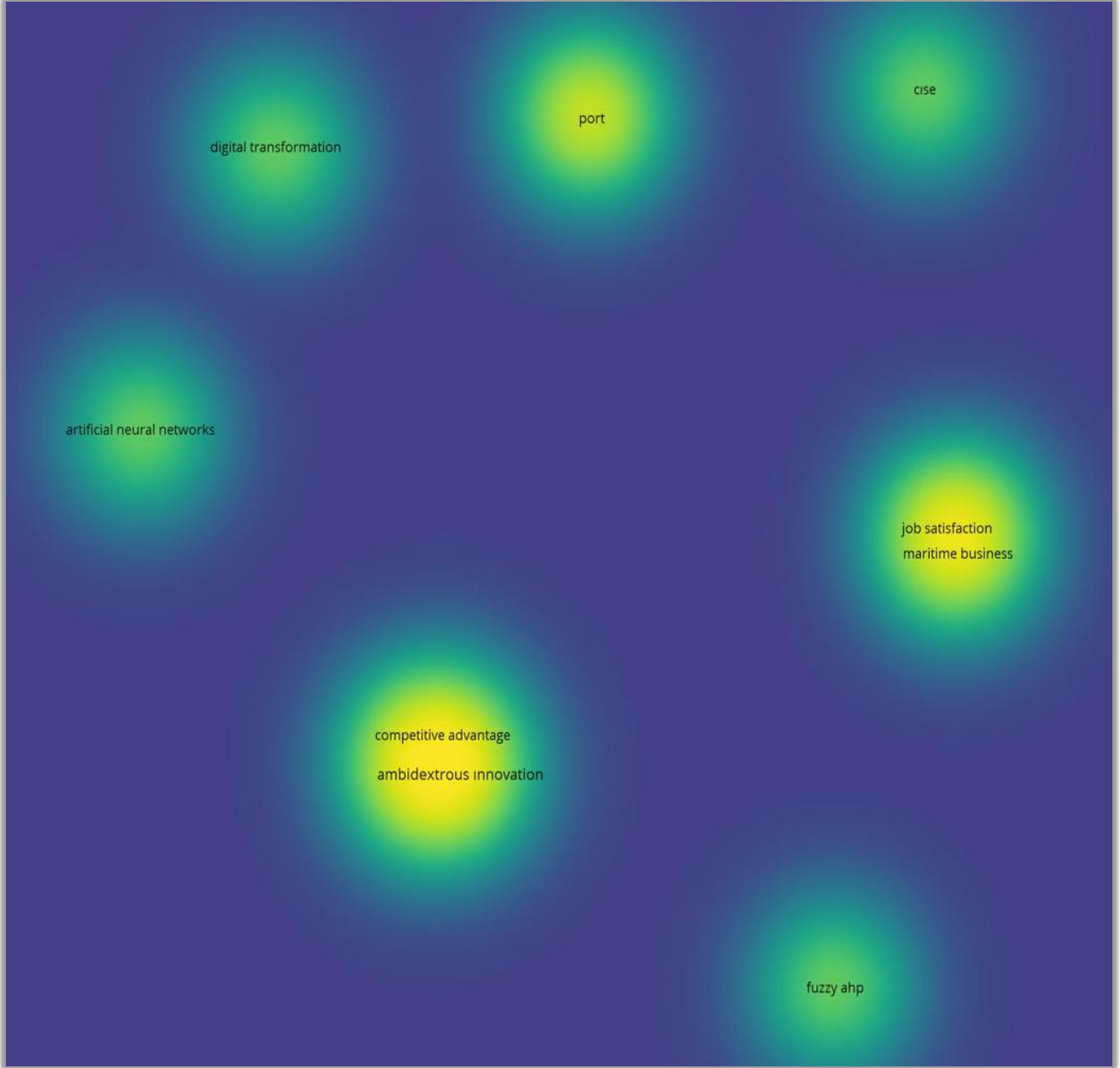

Kaynak: WoS'tan Elde Edilen Veriler Kullanılarak Yazarlar Tarafından Oluşturulmuştur.

Şekil 2'deki koyu renkteki ülkeler, açık renkli ülkelere göre daha fazla çalışmaya sahip olan ülkeleri belirtmektedir. Buna göre 11 çalışma ile ilk sırada Çin karşımıza çıkmaktadır. İkinci sırada 7 çalışma ile Türkiye, üçüncü sırada 5 çalışma ile İtalya, dördüncü sırada 4 çalışma ile Endonezya yer almaktadır. Tayvan, Almanya, Hindistan, İspanya, A.B.D. ve Kanada ise ilk on ülke arasında yer almaktadır.

Eş-kelime analizine ait anahtar kelime kümeleri açısından incelediğimizde; bir anahtar kelimenin minimum geçme sayısını iki olarak dikkate aldığımızda 13 kelime kümesi karşımıza çıkmakta olup bunlar sırasıyla “*ambidextrous innovation, competitive advantage, entrepreneurial creativity, new business venture, job satisfaction, ship agency, maritime business, port, relational norms, artificial neural networks, cise, digital transformation ve fuzy ahp*”dir. Eş-kelime analizine ait yoğunluk haritası Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3. Eş-kelime Analizine Ait Yoğunluk Haritası

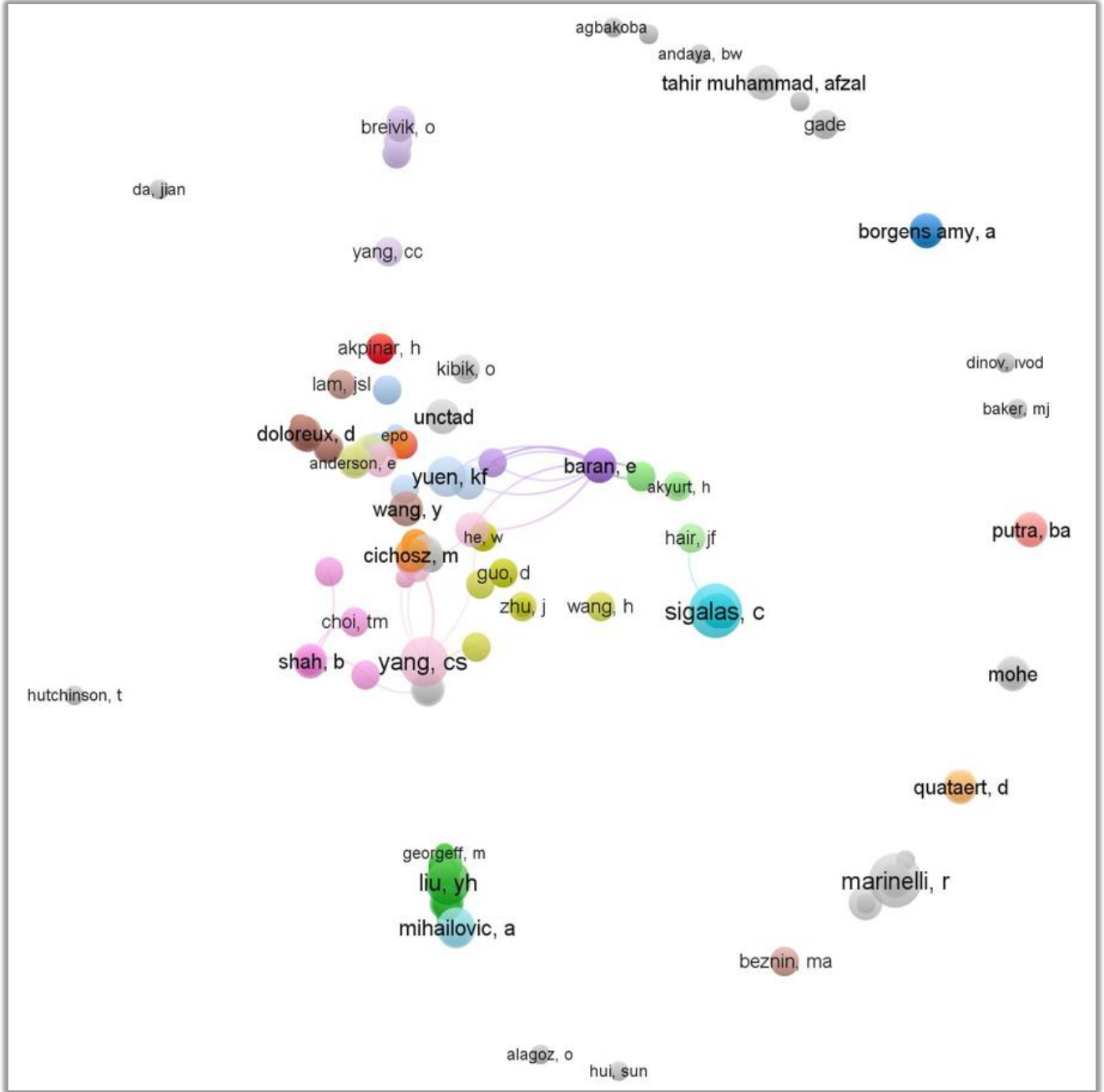

Kaynak: Vosviewer Kullanılarak Oluşturulmuştur.

WoS’ta belirlenen 54 çalışmadan 50 tanesinin çalışma özetine ulaşılmış olup, 4 çalışmanın özetine ulaşılamamıştır. Buna istinaden 50 çalışma özetinin frekans bazında kelime bulutu Şekil 4’te sunulmuştur.

Yazarların eş-atıf eşleşme haritası Şekil 6'da sunulmuştur. Buna göre en az 1 atıf almış toplam yazar sayısı 1514 olup en çok atıf alan ilk beş yazar sırasıyla; Sigalas C., Marinelli R., Yang Cs., Liu YH. ve Yuen Kf.'den oluşmaktadır.

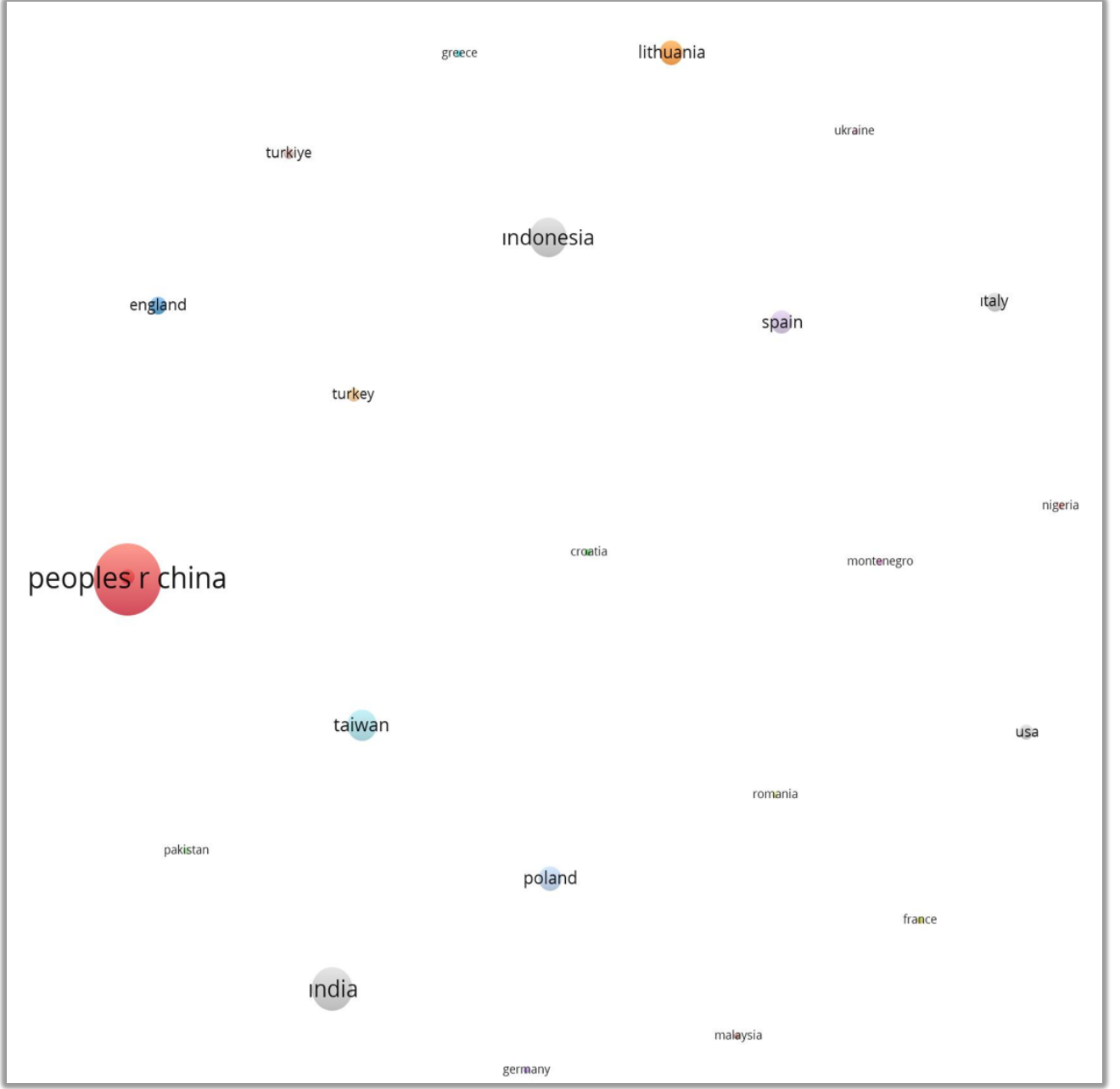
Şekil 6. Yazarların Eş-atıf Eşleşme Haritası

Kaynak: Vosviewer Kullanılarak Oluşturulmuştur.

Yapılan incelemede 23 ülkenin atıf bazında yapılan ülke-atıf analizi sonucuna göre 80 atıf ile Çin ilk sırada yer almaktadır. Çin'i sırasıyla Hindistan, Endonezya, Tayvan, Litvanya, Polonya ve İspanya takip etmektedir. Türkiye'nin ise 9 atıf aldığı tespit edilmiştir. Ülke-atıf analizi Şekil 7'de sunulmuştur.

Şekil 7. Ülke-atıf Analizi

Kaynak: Vosviewer Kullanılarak Oluşturulmuştur.

5. SONUÇ

Küresel ticaret artışı başta olmak üzere, teknoloji alanında meydana gelen değişim ve gelişim denizyolu taşımacılığına ve sektörün vazgeçilmez bir parçası olan gemi acentelerine olan talebin artmasına neden olmuş ve gemi acenteliğinin önemini ortaya çıkartmıştır. Dolayısıyla gemi acenteliği ile ilgili yapılacak bilimsel çalışmalar, denizcilik sektörünün ve de uluslararası ticaretin daha verimli, sürdürülebilir ve yenilikçi hale gelmesine katkıda bulunarak, küresel deniz ticaretinin ve tedarik zincirinin gelişimini destekleyecektir. Ayrıca gemi acenteliği alanında yapılan bilimsel çalışmalar, sektördeki profesyonel standartların ve en iyi uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bunlarla birlikte gemi acenteliği, uluslararası ve ulusal yasal düzenlemelere bağlı olduğu için bilimsel çalışmalar, bu yasal çerçevenin anlaşılmasını ve uyum süreçlerinin iyileştirilmesini sağlayacak yöntemler önerecektir. Bu doğrultuda, gemi acenteleri ile alakalı olarak literatürde yapılmış olan çalışmaların detaylı bir şekilde incelenmesi ve muhtelif parametrelerle mukayese edilmesi amacıyla yapılan çalışmada, 2020-2023 yılları arasında her yıl düzenli olarak 5 çalışma yapıldığı görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde son 10 yılda yapılan çalışma sayısı, toplam çalışma sayısının yüzde 70,37'sini oluşturduğu ortaya çıkartılmıştır. Elde edilen bulgulardan da anlaşılacağı üzere “*gemi acenteleri*” ile alakalı yapılan çalışmaların sayılarında son zamanlarda ciddi bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Yapılan çalışmalar, kategoriler bazında incelendiğinde, “*gemi acenteleri*” ile ilgili en çok çalışmanın makale türünde yapıldığı belirlenmiştir.

Gemi acenteleriyle alakalı olarak yapılan bu çalışmaların; arkeolojiden tarihe, matematikten fiziğe kadar pek çok disipline konu olduğu gözlemlenmiştir. Yapılmış olan çalışmalarda, en çok çalışma sayısı ile Çin'in ön planda olduğu görülmektedir. Türk Armatörler Birliği (2023) beyanına göre Çin, dünyanın en büyük demir cevheri ve petrol ithalatçısı konumundadır.

Çin, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı [United Nations Conference on Trade and Development-UNCTAD] (2023) verilerine göre de gemi sayısı açısından dünyanın en büyük birinci, dead weight ton (DWT) açısından dünyanın en büyük ikinci gemi filosuna sahip ülke konumundadır. Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, Çin'in zirvede olmasının şaşırtıcı olmadığı iddia edilebilir. En çok çalışma sayısı bakımından sıralamada Türkiye'nin ise ikinci sırada olduğu görülmektedir. Bu da bize “*gemi acenteleri*” ile alakalı çalışmalara ülkemizde de önem verildiğini göstermektedir.

Çalışmaların özetlerinde yapılan kelime bulutu incelemesinde, 100 frekans sıklığı ile “*maritime*” kelimesi birinci, 71 frekans sıklığı ile “*shipping*” kelimesi ikinci “en çok kullanılan kelime” olarak tespit edilmiştir. Ülkelerin eş-yazarlık haritası incelendiğinde, 7 bağlantı derecesiyle Fransa, Yunanistan, Karadağ ve İtalya'nın ilk sırada yer aldığı, Türkiye'nin ise bağlantı derecesinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Ülke-atıf analizi incelendiğinde; 80 atıf ile Çin'in birinci sırada yer aldığı görülürken Türkiye'nin ise 9 atıf ile ikinci sırada yer aldığı görülmüştür. Araştırma verilerini incelediğimizde, deniz ticaretine paralel olarak gemi acenteleri ile alakalı yayın sayısının, gelecek yıllarda daha da artacağı tahmin edilmektedir. Bu çalışmanın en önemli kısmı gemi acentelerini konu alan çalışmalarla ilgili verilerin WoS'dan alınmış olmasıdır.

Çalışmanın, uluslararası literatürde kapsayan bir çalışma olması sebebiyle sektör yöneticileri açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca ilerideki araştırmalarda farklı veri tabanlarında taranan çalışmaların da incelenmesi ve analiz edilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte farklı inceleme kıstaslarının geliştirilmesi de bu kapsamdaki analizlerin değerini daha da çok arttıracığı düşünülmektedir. Ayrıca mevcut çalışmanın ileride periyodik olarak tekrarlanması ortaya çıkacak değişimlerin izlenmesi açısından tavsiye edilmektedir.

YAZAR BEYANI / AUTHORS' DECLARATION:

Bu makale Araştırma ve Yayın Etiğine uygundur. Beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmanın ortaya konulmasında herhangi bir mali destek alınmamıştır. Makale yazım ve intihal/benzerlik açısından kontrol edilmiştir. Makale, “*en az iki dış hakem*” ve “*çift taraflı körleme*” yöntemi ile değerlendirilmiştir. Yazar(lar), dergiye imzalı “*Telif Devir Formu*” belgesi göndermişlerdir. Mevcut çalışma için mevzuat gereği etik izni alınmaya ihtiyaç yoktur. Bu konuda yazarlar tarafından dergiye “*Etik İznine Gerek Olmadığına Dair Beyan Formu*” gönderilmiştir. / **This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support. The article has been checked for spelling and plagiarism/similarity. The article was evaluated by "at least two external referees" and "double blinding" method. The author(s) sent a signed "Copyright Transfer Form" to the journal. There is no need to obtain ethical permission for the current study as per the legislation. The "Declaration Form Regarding No Ethics Permission Required" was sent to the journal by the authors on this subject.**

YAZAR KATKILARI / AUTHORS' CONTRIBUTIONS:

Kavramsallaştırma, orijinal taslak yazma, düzenleme – **Y1 ve Y2**, veri toplama, metodoloji, resmi analiz – **Y1 ve Y2**, Nihai Onay ve Sorumluluk – **Y1 ve Y2**. / **Conceptualization, writing-original draft, editing – Y1 and Y2, data collection, methodology, formal analysis – Y1 and Y2, Final Approval and Accountability – Y1 and Y2.**

KAYNAKÇA

- AKDAMAR, Emrah ve YAŞ, Ceren (2020), “*Konteyner Terminallerine İlişkin Bilimsel Çalışmaların Bibliyometrik Analizi*”, **International Social Sciences Studies Journal**, S.6(70), ss.4134-4145.
- AKDENİZ, Halil Burak ve İNAM, Şaban (2024a), “*Deniz Kadastro Üzerine Yapılan Araştırmaların Bibliyometrik Analizi*”, **Jeodezi ve Jeoinformasyon Dergisi**, S.11(2), ss.80-95.
- AKDENİZ, Halil Burak ve İNAM, Şaban (2024b), “*A Bibliometric Analysis of Marine Spatial Planning Research Using Vosviewer*”, **Maritime Faculty Journal**, S.16(1), ss.133-158.
- ARSLAN, Elif ve PAKER, Serim (2023), “*Bibliometric and Qualitative Analysis of Workload Studies in the Maritime Sector*”, **Journal of Marine and Engineering Technology**, S.3(2), ss.67-89.
- AYLAK, Batin Latif (2022), “*The Impacts of the Applications of Artificial Intelligence in Maritime Logistics*”, **European Journal of Science and Technology**, S.34, ss.217-225.
- BRAUN, Tibor ve SCHUBERT, Andras ve KOSTOFF, Ronald N. (2000), “*Growth and Trends of Fullerene Research as Reflected in its Journal Literature*”, **Chemical Reviews**, S.100(1), ss.23-38.
- COBO, Manuel J. ve LOPEZ-HERRERA, Antonio G. ve HERRERA-VIEDMA, Enrique ve HERRERA, Francisco (2012), “*Scimat: A New Science Mapping Analysis Software Tool*”, **Journal of the American Society for Information Science and Technology**, S.63(8), ss.1609-1630.
- ÇELİKKAYA, Ali (2006), “*Gemi Acentelerinin Vergi Hukuku Açısından Niteliği ve Vergi Mükellefiyetlerinin Kapsamı*”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası Dergisi**, S.64(1), ss.3-24.
- DANACI ÜNAL, Tuğçe (2023), “*Konteyner Limanları ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi*”, **Deniz İşletmeciliği ve Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar** (Ed. Murat Yorulmaz), Efe Akademik Yayıncılık, İstanbul, ss.111-129.
- DEMİR, Hüseyin ve ERİĞÜÇ, Gülsün (2018), “*Bibliyometrik Bir Analiz ile Yönetim Düşünce Sisteminin İncelenmesi*”, **İş ve İnsan Dergisi**, S.5(2), ss.91-114.
- DEVECİ, Durmuş Ali ve ÇETİN, İsmail Bilge (2013), “*Gemi Acenteleri ve Forvarder İşletmeleri: İşlevler ve Hizmetler*”, **Denizcilik İşletmeleri Yönetimi** (Ed. Ayşe Güldem Cerit, Ali Deveci, Soner Esmer), Beta Yayıncılık, İstanbul, ss.473-501.
- DURMUŞ, İbrahim (2023), “*Dünyada ve Türkiye’de Deniz Gücü Yönetiminin Önemi Üzerine Bir Değerlendirme*”, **Güvenlik ve Strateji Dergisi**, S.19(46), ss.607-633.
- ESMER, Soner (2020), “*Deniz Ticareti ve Taşımacılığı*”, **Deniz Taşımacılığı ve Lojistiği** (Ed. Soner Esmer), Akademisyen Kitabevi, Ankara, ss.1-4.
- GENÇER, Hüseyin (2020), “*Gemi Acenteleri ve Forvarderler*”, **Deniz Taşımacılığı ve Lojistiği** (Ed. Soner Esmer), Akademisyen Kitabevi, Ankara, ss.329-342.
- GÜRLER, Gökhan (2021), “*Bibliyometrik Araştırmalarda İlgili Literatüre İlişkin Veri Setinin Oluşturulma Süreci*”, **Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz** (Ed. Oğuzhan Öztürk, Gökhan Gürler), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, ss.53-64.
- İMEAK DTO (2024), “*Denizcilik Sektör Raporu*”, **Deniz Ticaret Odası Kurumsal Web Sayfası** (E-Rapor), https://www.denizticaretodasi.org.tr/media/SharedDocuments/sektorraporu/2024/Denizcilik%20Sekt%C3%B6r%20Raporu_web.pdf (Erişim Tarihi: 23.06.2024).
- KARA, Hacı (2013), “*Gemi Acentesi Ücret Tarifesi ve Buna Aykırılığın Yaptırımı*”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.17(3), ss.61-79.
- KAYA ÖZBAĞ, Gönül ve HAZAR, Mert (2021), “*Denizcilikte Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Ulusal Yazının Bibliyometrik Analizi*”, **International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal**, S.7(54), ss.3619-3628.
- LIAO, Huchang ve TANG, Ming ve LUO, Li ve LI, Chunyang, CHICLANA, Francisco ve ZENG, Xiao-Jun (2018), “*A Bibliometric Analysis and Visualization of Medical Big Data Research*”, **Sustainability**, S.10(166), ss.1-18.

- OĞUZ, Suzan (2024), “*Studies on Maritime Transport: A Bibliometric Analysis (2010-2023)*”, **Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi**, S.6(1), ss.17-29.
- ÖÇAL, Bora (2023), “*Türkiye’de Konteyner Taşımacılığı Alanında Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, S.22(85), ss.340-360.
- SANRI, Özlem (2022), “*Akıllı Limanlar Üzerine Bibliyometrik Bir Literatür Araştırması*”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, S.23(2), ss.15-31.
- SARAL, Gülşah Ardıç ve SANRI, Özlem (2022), “*A Bibliometric Analysis of the Impact of Covid-19 on Maritime Logistics and Ports*”, **The Journal of International Scientific Researches**, S.7(2), ss.131-148.
- SMALL, Henry (1999), “*Visualizing Science By Citation Mapping for Information Science*”, **Journal of the American Society**, S.50, ss.799-813.
- ŞİMŞİR, İsmail (2021), “*Bibliyometri ve Bibliyometrik Analize İlişkin Kavramsal Çerçeve*”, **Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz** (Ed. Oğuzhan Öztürk, Gökhan Gürler), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, ss.7-31.
- TÜRK ARMATÖRLER BİRLİĞİ (2023), “*Çin’in Filosu Yunanistan’ı İlk Kez Geride Bırakırken, Bu Durum Küresel Ticaret Gerilimleri Konusunda Yeni Bir Kaldıraç Olacak*”, **Türk Armatörler Birliği Kurumsal Web Sayfası** (E-Haber), <https://armatorlerbirligi.org.tr/arsivler/7446> (Erişim Tarihi: 23.06.2024).
- UNCTAD (2023), “*Review of Maritime Transport*”, **UNCTAD Kurumsal Web Sayfası** (E-Doküman), https://unctad.org/system/files/official-document/rmt2023_en.pdf (Erişim Tarihi: 23.06.2024).
- YANG, Lie ve CHEN, Zhulei, LIU, Ting, GONG, Zhe, YU, Yingjian ve WANG, Jia (2013), “*Global Trends of Solid Waste Research from 1997 to 2011 by Using Bibliometric Analysis*”, **Scientometrics**, S.96(1), ss.133-146.
- YORULMAZ, Murat (2009), **Deniz Taşımacılığı ve Deniz Sigortaları**, Türkmenler Matbaacılık, İstanbul.
- YORULMAZ, Murat ve AVCI, Sinan (2022), “*Denizcilikte Emniyet Konusu ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi*”, **Denizcilik Araştırmaları Dergisi: Amfora**, S.1(2), ss.48-73.
- YORULMAZ, Murat ve BAYKAN, Yusuf (2022), “*Türkiye’de Liman İşletmeciliği Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*”, **Deniz Taşımacılığı ve Lojistiği Dergisi**, S.3(2), ss.98-111.
- YORULMAZ, Murat ve CANBAZ, Ömer (2023), “*Gemi İnsanlarını Konu Alan Ulusal Literatürdeki Çalışmaların Bibliyometrik Analizi*”, **Sosyal Bilimler Akademi Dergisi**, S.6(2), ss.122-144.
- YORULMAZ, Murat ve DERİCİ, Mehmet (2024), “*Denizcilikte Dijitalleşme: Bilimsel Haritalama Yöntemi ile Bir Analiz*”, **Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi**, S.8(1), ss.1-21.
- YORULMAZ, Murat ve FEYZİOĞLU, İbrahim (2023), “*Gemi Acentelerini Konu Alan Ulusal Literatürdeki Çalışmaların Analizi*”, **Kesit Akademi Dergisi**, S.9(35), ss.673-716.
- YORULMAZ, Murat ve GÜVEN, Ahmet Çağrı (2022), “*Denizcilik Alanında İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yapılmış Çalışmaların Bibliyometrik Ve İçerik Analizi*”, **Denizcilik Araştırmaları Dergisi: Amfora**, S.1(1), ss.79-87.
- YORULMAZ, Murat, BÜYÜK, Nurettin ve AKARSU, Ufuk Barış (2022), “*Denizcilik Alanında Örgütsel Davranış Konuları ile İlgili Yapılmış Ulusal Literatürdeki Çalışmaların Bibliyometrik Analizi*”, **Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi**, S.6(15), ss.23-51.

Gemi Acenteleri Yönetmeliği (05.03.2012 tarih ve 28224 sayılı Resmî Gazete).